

oplei, een uitnemend waaier-dichter te zijn; poëtische substantie van minderen omvang; poëtische kunst, die grooter, zij het minutieuzer werd. Nu moet ik telkens aan den lateren Stéphane Mallarmé denken, als ik aan den lateren James Ensor denk: het is op zijn leeftijd een filosofisch standpunt, de zee aan haar-zelf over te gaan laten.

En trouwens, James Ensor is een Oostendenaar.

Een Oostendenaar ziet en voelt de zee natuurlijk heel anders, dan een Belg van het verdere binnenland. Ik laat hier, wat van zelf spreekt, buiten alle behandeling het boven-menschelijke en zegt gerust het onmenselijke der zee, dat ze in alle werkelijkheid voor de meeste menschen ontoegankelijk maakt, en bereikbaar eenigszins alléén voor wat ik zonder ironie romantische zielen noem: zielen die niet terugdeinzen voor eene, hoogmoedige of deemoedige, ontmoeting met de volstrektheid. Niet alle Oostendsche zielen beantwoorden deze omschrijving, en James Ensor schrikt er meer en meer voor terug, omdat hij minder en minder zeker is van de grootheid zijner relativiteit.

Maar er is iets daar buiten: Oostende is, voor Oostendenaren, iets anders dan zee en zeedijk. De dubbele hoek, naar het Westen burgerwijk, naar het Oosten haven en visscherskwartier, waar de zeelijn basis van is, en die zich in een halven cirkel ontplooit als een waaier wiens stralen schoone straten zijn, bestaat voor vreemdelingen nauwelijks, en is den Oostendenaren zeer lief. Oostende is prettig en gezellig, vooral in den winter, en niemand die aan die weldadigheid ontsnapt, zoo hij er enkelen tijd heeft mogen van genieten. Des winters vooral, zeg ik: de dijk is onge-
naakbaar. De zee is nog alleen geruisch, veelal met geweld. Men vreest ze niet, maar velen zullen haar schuwen. Ensor nu, naar de over-groote meerderheid van zijne schilderijen getuigt, is bij voorkeur binnen-huizig: de harde tucht van zijne opleiding heeft hem het voordeel der veiligheid geleerd. Hij gaat alleen op gestelde uren uit, en voor geen langen tijd: heeft de dijk daarbij zijn deel, buiten zijne kameren komt hij voor niet vele uren, dan om deze te slijten in een avond-café, daar hij toezicht houdt, onder een glas bier, over het kaartspel van een apotheker met een handelaar in vleeschwaren.

En 's zomers? 's Zomers is er de „mer élégante” zooals Georges Rodenbach zei, en die, vol aesthetische opwinding van wege een verleidelijk-ragerig cosmopolitisch leven, ook de burgerlijkste Oostendenaren, tot wereldsche pralerigheid opleidt in een roes, — waar zij in den grond eenigszins voor schrikken. In den zomer bezit de Oostendenaar zijn eigen stad, zijn eigen huis, zijn eigen hart niet meer. In Oostende is geene aristocratie, van welken aard ook; om elk seizoen gaat dan ook elk Oostendenaar lijden aan bovarysme. Het is wel meer gebeurd dat Ensor in de warme maanden zijne geboortestad ontvlucht voor Brussel of Antwerpen: voor hem trouwens